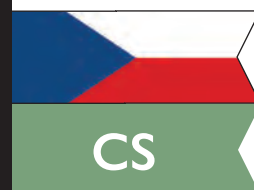

ENGLISH HERITAGE
EDUCATION

PŘÍRUČKA PRO UČITELE Stonehenge

Tato příručka byla vytvořena tak, aby pomohla učitelům naplánovat návštěvu Stonehenge, jednoho z divů světa a nejnámější pravěké památky v Evropě.

Tyto zdroje použijte před, během a po návštěvě, abyste studentům pomohli co nejlépe využít to, co se naučili.

KONTAKTUJTE NÁŠ TÝM EDUCATION
BOOKINGS:

☎ 0370 333 0606

✉ bookeducation@english-heritage.org.uk

🌐 bookings.english-heritage.org.uk/education

Sdílejte s námi svou návštěvu na Twitteru [@EHEducation](https://twitter.com/EHEducation)

Step into England's story

VÍTEJTE

Tato příručka pro učitele ohledně Stonehenge byla vytvořena pro učitele a vedoucí skupin, aby jim pomohla při jejich samostatně vedené návštěvě tohoto místa. Zahrnuje rozličné materiály vhodné pro výuku mnoha předmětů a hlavní fáze s praktickými informacemi, aktivitami pro použití na místě a nápady pro podporu následného studia.

Víme, že při plánování školního výletu přes moře je potřeba myslet na spoustu věcí. Rádi bychom vám vaši návštěvu co nejvíce usnadnili, a tak jsme shromáždili naše nejužitečnější zdroje do jednoho balíčku. Naše informace a aktivity byly navrženy tak, aby pomohly vašim studentům objevit historii místa a zároveň rozvíjely jejich znalosti anglického jazyka. Tyto zdroje použijte a přizpůsobte tak, aby vyhovovaly vašim požadovaným studijním výsledkům.

Pokud si chcete stáhnout anglickou verzi této příručky pro učitele, navštivte naši **stránku pro školy**.

Doufáme, že si vaši návštěvu užijete a že vám bude tato příručka pro učitele k užitku. Máte-li jakékoli dotazy, kontaktujte člena našeho týmu buď prostřednictvím **bookeducation@english-heritage.org.uk**, nebo na 0370 333 0606.

Tým pro výuku English Heritage

PŘEHLED IKON

Níže uvedené ikony vám pomohou rychle určit typy aktivit a předkládaných informací.

DÍVEJTE SE

ZJISTĚTE

VĚDĚLI JSTE
TO?

MAPA

CITACE

PROZKOUMEJTE

UMĚNÍ

OBSAH

ÚVOD

Informace o místě 5–7

Plán místa 8

PŘED NÁVŠTĚVOU

Informace o historii 10–15

Slovníček pojmů 16–18

Časová osa 19–23

NA STONEHENGE

Prohlídka Stonehenge 25–31

PO NÁVŠTĚVĚ

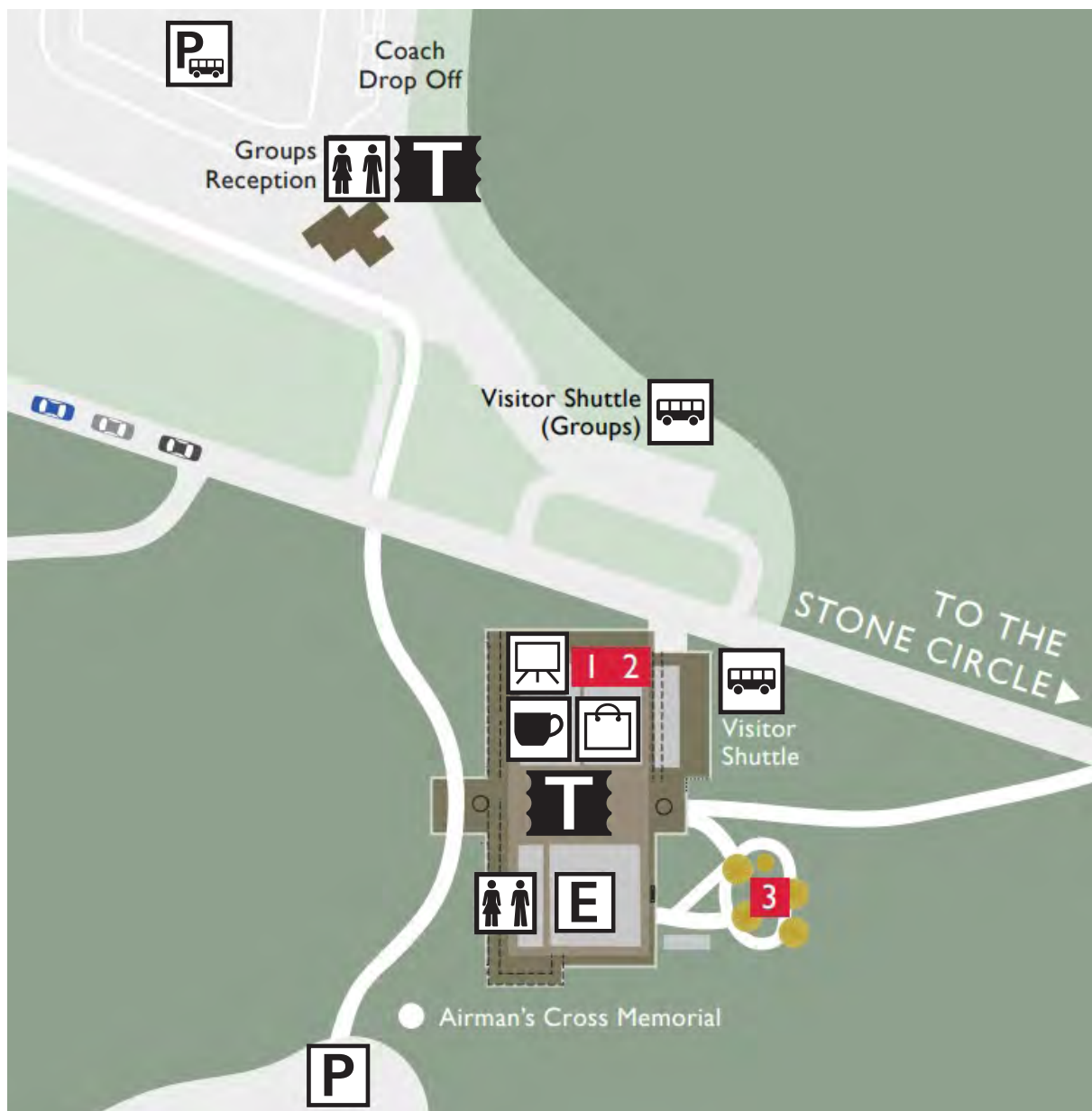
Zdroje 33–36

ÚVOD

Všechny praktické věci, které potřebujete znát k naplánování vaší návštěvy Stonehenge.

INFORMACE O MÍSTĚ

HLAVNÍ ČÁSTI MÍSTA

- 1** Vzdělávací místnost
- 2** Uložení zavazadel
- 3** Neolitické domy

VYBAVENÍ

P Parkoviště	Doprava	Prodejna
Parkoviště autobusů	Kavárna Lehké občedy a občerstvení	Vzdělávací místnost
Toalety Jsou také k dispozici toalety pro postižené	E Expozice	Pokladna

Pokračování...

VOLNĚ PLÁNOVANÁ NÁVŠTĚVA

Abychom vám pomohli naplánovat vaši cestu na místo, můžeme vám nabídnout bezplatnou návštěvu předem. Stačí jen, abyste si vytiskli povolení k návštěvě a vzali si je do Stonehenge s sebou.

OTEVÍRACÍ DOBA PRO NÁVŠTĚVNÍKY V RÁMCI VZDĚLÁVÁNÍ

Informace o otevírací době naleznete na adrese:

www.english-heritage.org.uk/visit/places/stonehenge/prices-and-opening-times

PARKOVIŠTĚ

Vlevo od vjezdu se nachází místní parkoviště pro autobusy. Postupujte podle značení na místo pro výstup a vezměte si vstupenky. Uvědomte si, že dálnice A303 může být velmi přetížená, takže si vyhradte dostatek času.

VÍTEJTE

Při příjezdu je výstup naproti místu pro skupinové vstupenky. Na místě pro skupinové vstupenky kontaktujte prosím člena personálu a předložte mu své povolení k vyzvednutí vstupenek.

Po vyzvednutí vstupenek jsou vám v oblasti skupinových vstupenek k dispozici toalety a kyvadlové autobusy ke kamennému kruhu nacházející se za budovou. V centru pro návštěvníky můžete navštívit prodejnu, kavárnu, neolitické domy a expozici. V centru pro návštěvníky se také nacházejí toalety.

PRODEJNA

V prodejně se prodává mnoho suvenýrů. Doporučujeme, aby bylo v prodejně maximálně 30 studentů pod dohledem dospělé osoby. Pokud jste zde s větší skupinou, rozdělte se prosím a čekající skupina může navštívit expozici.

TIŠTĚNÝ PRŮVODCE

Při předložení vašeho povolení k návštěvě získáte 20% slevu na tištěného průvodce. Můžete si také předem stáhnout audio prohlídku (pouze v angličtině). Navštivte prosím obchod iTunes nebo obchod Google Play a vyhledejte „Stonehenge Audio Tour“.

OBĚD

Pro studenty nejsou uvnitř k dispozici žádné prostory na oběd. Buďte na to připraveni, zejména za vlhkého a deštivého počasí. Piknikové stoly se nacházejí v okolí centra pro návštěvníky. Vaši studenti mohou posvačit v oblasti okolo Stonehenge a centra pro návštěvníky. Ujistěte se, že jsou odpadky náležitě odkládány do odpadkových košů. K dispozici je kavárna, kde se prodávají nápoje, teplé a studené pokrmy a občerstvení. Studenty musí v kavárně doprovázet dospělá osoba. V kavárně je možné konzumovat pouze jídlo zakoupené v kavárně. Studenti, kteří si přinesou své vlastní balené jídlo, musí použít venkovní stoly. Balené obědy jsou rovněž k dispozici na základě předchozího objednání. Kontaktujte prosím tým Education Bookings, abyste získali více informací.

ULOŽENÍ ZAVAZADEL

Ve vzdělávacím prostoru je k dispozici šest klecí, se skříní pro každou třídu s počtem 30 studentů. Ty jsou k dispozici během doby trvání návštěvy. Proveďte prosím rezervaci ještě před svou návštěvou tak, že zkontaktujete tým Education Bookings. Abyste získali přístup do této oblasti, vyzvedněte si v daný den od člena personálu na místě pro hromadné vstupenky snímací kartu a poté mu ji zase vraťte.

Pokračování...

DEŠTIVÉ POČASÍ

Stonehenge se nachází venku a je na nechráněném místě. U kamenného kruhu není k dispozici žádné přístřeší. Zajistěte prosím, aby byli studenti vhodně oblečeni.

PŘÍSTUP

Informace o přístupu naleznete na adrese:

<https://www.english-heritage.org.uk/visit/places/stonehenge/plan-your-visit/access/>

CHOVÁNÍ A DOHLED

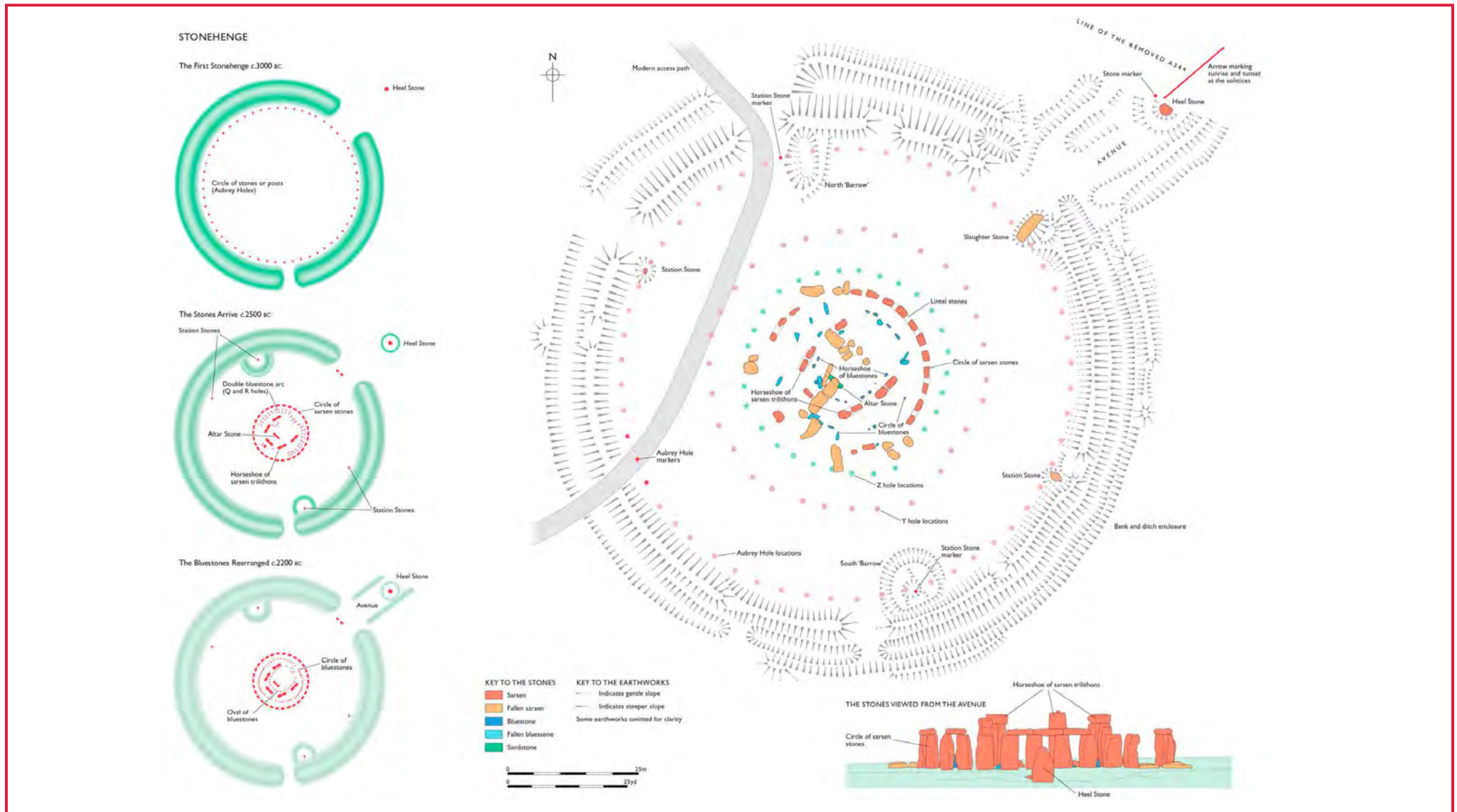
Při pobytu v objektu zajistěte, aby byli vaši studenti vždy pod dohledem. Postupujte podle těchto poměrů vedoucích-studentů:

- Pro ročníky 1 a 2, jeden vedoucí na každých šest studentů (1:6)
- Pro ročníky 3 až 5, jeden vedoucí na každých osm studentů (1:8)
- Pro ročníky 6 a více (až do věku 18 let), jeden vedoucí na každých 15 studentů (1:15)
- Pro vzdělávací skupiny dospělých neexistují žádné poměry, ale musí zde být jmenovaný vedoucí

Při návštěvě neolitických domů na své studenty prosím pečlivě dohlížejte. Doporučujeme, aby si vnitřek domu prohlíželo najednou 10 studentů z důvodu možného požáru.

PLÁN MÍSTA

Ponechali jsme štítky v angličtině, aby odpovídaly označení na místě a pomohly procvičit jazykové znalosti studentů.

PŘED NÁVŠTĚVOU

Informace a aktivity, které můžete použít ve třídě před
vaší návštěvou.

HISTORICKÉ INFORMACE

OBJEVTE STONEHENGE

Níže naleznete krátkou historii Stonehenge. S pomocí těchto informací zjistíte, jak se místo v průběhu času měnilo. Definici klíčových slov najdete ve slovníčku pojmů.

PŘED STONEHENGE (PŘED 6 000–5 000 LETY)

Asi před 6 000 lety byla většina jižní Anglie pokryta lesem. Mírně zvlněné kopce tvořené horninou zvanou **křída** v oblasti Stonehenge byly možná neobvykle otevřenou krajinou. To mohlo být důvodem, proč se lidé v raně **neolitickém období** rozhodli vybudovat skupinu **památek** v této oblasti.

Raně neolitické památky, které dotvářejí krajinu, zahrnují **příkopové ohrazení** na Robin Hood's Ball, dvě památky **cursus** nebo obdélníkové zemní útvary a několik **dlouhých mohyl**, které byly postaveny zhruba před 5 500 lety. Tyto rané památky pravděpodobně ovlivnily pozdější umístění Stonehenge.

Zjistěte o okolí oblasti Stonehenge více prozkoumáním našich **interaktivních map krajiny**: www.english-heritage.org.uk/visit/places/stonehenge/history/stonehenge-landscape

O tom, jak byla organizována raně neolitická společnost, toho víme velmi málo, ale postavit něco podobného, jako je obrovský Stonehenge Cursus, musel být obrovský úkol, který vyžadoval organizaci a koordinaci. Příkopy některých raně neolitických památek (zejména příkopové ohrazení) byly postaveny po malých částech. To naznačuje, že samostatné skupiny, třeba rodiny nebo domácnosti, měly na starosti jednu část. Nevíme, zda malá skupina lidí postavila cursus v průběhu dlouhého časového období, nebo zda ji postavila velká skupina rychle.

Asi před 5 500 lety byla v oblasti postavena řada památek včetně Stonehenge Cursus, který je zobrazen na tomto nákresu. Tyto rané památky naznačují, že okolní krajina měla důležitý význam dávno předtím, než byl vybudován Stonehenge.

POSTAVENÍ VALU A PŘÍKOPU (PŘED 5 000 LETY)

Památka **henge** na Stonehenge byla kruhovým příkopem s vnitřním a vnějším valem. Ohraničoval plochu asi 100 metrů a měl dva vchody. Zem tvořená horninou zvanou křída byla pravděpodobně uvolňována pomocí **krumpáčů z paroží** a přesouvána pomocí hrábí z paroží nebo velkých rýčů z lopatkových kostí dobytka.

Přímo uvnitř valu bylo 56 jam, známých jako **Aubreyho jámy**. Tyto jámy pravděpodobně držely svislé dřevěné sloupy, ale dřevo se velmi rychle rozkládá, takže nezůstaly žádné důkazy. Některé z Aubreyho jam možná držely kameny.

V jámách a kolem Aubreyho jam, a také v příkopu, pochovávali lidé zpopelněné lidské kosti. Bylo nalezeno zhruba 64 **zpopelněných pozůstatků** a původně bylo na Stonehenge pohřbeno asi 150 osob, což z něj činí největší pozdně neolitický hřbitov v Británii.

Letecký pohled na místo, jak vypadá dnes, kde jsou vidět zemní valy henge, postavené asi před 5 000 lety.

DODÁNÍ KAMENŮ (PŘED 4 500 LETY)

Asi 500 let po vybudování valu a příkopu byly v centru památky postaveny kameny.

Na Stonehenge byly použity dva typy kamenů – větší **sarseny**, přepravené z Marlborough Downs, a menší **modré kameny**, které pocházejí z jihozápadního Walesu.

Sarseny byly uspořádány tak, aby tvořily vnitřní podkovu a vnější kruh, a modré kameny byly vztyčeny mezi nimi ve dvojitěm oblouku. Pravděpodobně ve stejné době, kdy k tomu došlo, byly poblíž vchodu umístěny sarseny a kameny zvané **Station Stones**.

Největší kameny váží asi 30 tun (což se rovná váze 8 slonů); opracování a zvedání byla těžká fyzická práce.

Letecký pohled na Stonehenge ukazuje větší sarsenové kameny použité pro vnější kruh a menší modré kameny uspořádané uvnitř kruhu sarsenů, v jejich druhém uspořádání.

NOVÉ USPOŘÁDÁNÍ MODRÝCH KAMENŮ (PŘED 4 300 LETY)

Asi o 200 nebo 300 let později byl Stonehenge stále aktivně používán. Některé z centrálních modrých kamenů byly přesunuty do tvaru kruhu tvořeného 60 modrými kameny. Zbývající modré kameny byly nově uspořádány pro vytvoření vnitřního oválu, jehož část byla později odstraněna, takže vznikla podkova blíže ke středu. Modré kameny ve vnějším kruhu jsou většinou přírodní balvany, zatímco ty ve středu jsou dobře opracované sloupy.

V té době byl také postaven zemní val **Avenue**. Propojuje Stonehenge s řekou **Avon**, vzdálenou 2,7 km.

Přibližně ve stejnou dobu, kdy byly modré kameny nově uspořádány, byl v příkopu Stonehenge pohřben muž („Stonehenge Archer“ – lučištník). Říká se mu lučištník kvůli kamennému **chrániči zápěstí** a pazourkovým šípům pohřbeným s ním. Ve skutečnosti bylo v kostech muže nalezeno několik šípových hrotů, což naznačuje, že jimi mohl být zabit.

Kruh z modrých kamenů byl tvořen neopracovanými kameny, z nichž několik stojí dodnes. Můžete je vidět, jak stojí v řadě přímo uvnitř vnějšího kruhu sarsenů.

PO STONEHENGE (PŘED 4 300–3 500 LETY)

Kamenné rozmístění na Stonehenge bylo vybudováno v době velkých **prehistorických** změn, právě v době, kdy nový styl **keramiky zvoncovitých pohárů** a znalost kovového zpracování přicházely z kontinentální Evropy.

Způsob, jaký lidé volí pro pohřbívání svých mrtvých, se také mění. Asi od roku 2400

př. n. l. začalo být častější pohřbívání jednotlivců v **kulatých mohylách** s předměty pohřbenými s mrtvým, spíše než pohřbívání zpopelněním. V tomto období bylo v oblasti kolem Stonehenge postaveno mnoho kulatých mohyl. Některé z nich se zdají být záměrně umístěny na kopcích viditelných ze samotného Stonehenge, například na hřbetě King Barrow Ridge, a další pohřbení s obzvláště hodnotnými předměty jsou na hřbitově Normanton Down.

Od střední **doby bronzové** vynakládají lidé menší úsilí na stavbu kulatých mohyl a od této doby nacházíme některé z prvních významných systémů hranic polí a osídlených vesnic.

Letecký pohled na kulaté mohyly na hřbitově Normanton Down vytvořené ve starší době bronzové.

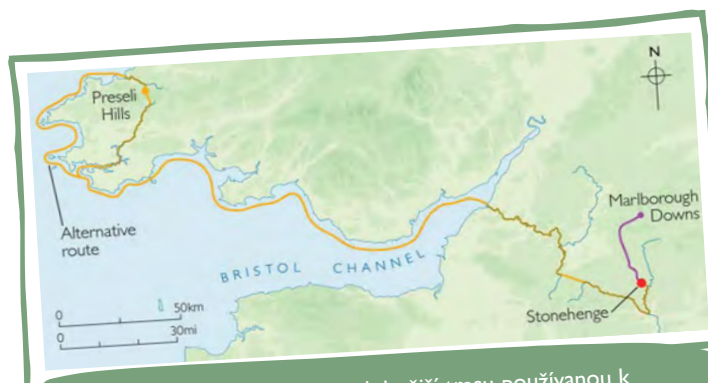

JAK BYLY KAMENY PŘEPRAVOVÁNY?

Existuje několik představ o tom, jak byly kameny přemístěny: 1) Byly jednoduše taženy. 2) Byly použity kulaté tyče jako válečky pro snížení tření a byly vykáčeny stromy pro přípravu trasy. 3) Byly umístěny na dřevěné sáně a taženy po zemi nebo na válečcích. 4) Tým lidí na obou stranách kamene používaly páky, aby tlačily kámen vpřed, což se nazývalo „kamenné veslování“.

Pokusy s **replikami** sarsenů v plné velikosti ukázaly, že mohou být taženy na dřevěných saních týmem asi 200 lidí. Přesunutí jednoho kamene z Marlborough Downs do Stonehenge by trvalo asi 12 dní.

Modré kameny byly menší, ale musely cestovat mnohem dál. Je pravděpodobné, že lidé používali lodě pro přepravu modrých kamenů kolem pobřeží jižního Walesu a proti proudu bristolské řeky Avon. Z této doby se nedochovaly žádné záznamy o lodích nebo vorech.

Mapa znázorňující nejpravděpodobnější trasu používanou k přepravě modrých a sarsenových kamenů.

JAK BYLY KAMENY OPRACOVÁNY A VZTYČENY?

Většina kamenů byla pečlivě opracována, než byla dána na místo. Sarsen a modrý kámen mohl být opracován pouze pomocí kamenných nástrojů – tvrdých kulatých koulí ze sarsenu nebo pazourku známých jako **hammerstones**. Do kamene se bušilo pomocí hammerstone, dokud nedostal ten správný tvar.

Pro zvednutí kamenů, byly do křídové horniny vykopány otvory pomocí krumpáčů z paroží a hloubka každého otvoru byla pečlivě vypočítána, aby byly vrcholy kamenů dokonale vyrovnané. Z **vykopávek** víme, že většina otvorů, které drží svislý kámen, má jednu stranu rovnou a jednu, která se svažuje. Kámen byl vyrovnán tak, aby byl jeden jeho konec nad jámou a byl zasazen na místo pomocí menších kamenů. Jakmile kámen ležel šikmo proti svažující se straně, byl poté zvednut do vzpřímené polohy pomocí systému řemenice a závaží a případně dřevěného podstavce ve tvaru A. Nakonec byla díra zasypána křídovou horninou a kusy kamene, aby svislý kámen zajistila.

Náčrt znázorňující nejpravděpodobnější metodu zvedání svislých kamenů.

JAK VŠE DRŽELO NA MÍSTĚ?

Spoje s drážkou a čepem byly vytesány do horní části stojících kamenů, takže vodorovné překlady mohly „sedět“ na vrcholu, aniž by spadly. Na vrcholu každého svislého kamene zůstaly trčet dva kulaté hrbolky.

Horní část svislého sarsenového kamene, kde je vidět spoj s drážkou a čepem, který slouží k uchycení vodorovných překladů.

Čepy na vrcholu svislých kamenů zapadaly do odpovídajících otvorů na spodní straně překladu. Každý překlad, který byl použit pro vrchol sarsenového kruhu, byl opracován do mírného zakřivení, poté umístěn na vrchol svislých kamenů a spojen dohromady, aby vytvářel kruh. Překlady používané na vrcholech **trilithonů** nejsou zakřivené, ale používají stejné spoje s drážkou a čepem.

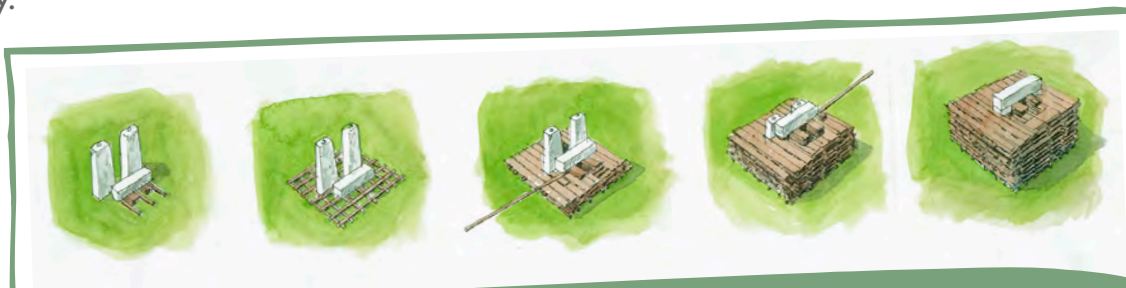

Ilustrace metody, která se používala ke spojení svislých kamenů a překladů mezi sebou.

Existuje několik teorií o tom, jak byly překlady, z nichž některé váží 8 tun, umístěny na vrcholy svislých kamenů, kde nejvyšší z nich je 6,5 m nad zemí. Existovala myšlenka, že byly překlady taženy nahoru po šikmé rampě ze zeminy nebo dřeva, ale to by znamenalo obrovské přípravy pro každý překlad.

Další metodou, u které pokusy prokázaly, že funguje, bylo zvednutí překladu na plošinu ze střídavě ukládaných trámů. Počínaje úrovní země se konce překladu zvedají pomocí pák. Jakmile je každý konec zvednut, jsou umístěny podpůrné trámy a překlad se zvedá, jak výška plošiny roste. Po dosažení správné výšky je překlad z boku zvednut pomocí páky na svislé kameny. Je to bezpečné a dřevo použité pro plošinu lze znovu použít.

Kterákoli z těchto metod je možná, ale ani po jedné nezůstaly pro **archeology** žádné stopy.

Zde je zobrazení jedné metody, která mohla být použita k umístění těžkých překladů na vrchol svislých kamenů; kámen se zvedá na rostoucí věži z dřevěných plošin až do dosažení správné výšky.

PROČ BYL STONEHENGE POSTAVEN?

Víme, že nejstarší památka na Stonehenge byla používána jako místo k pohřbívání, ale o tom, co se tam dělo, když byly dodány kameny, toho moc nevíme. Zdá se, že jakmile byly kameny na místě, Stonehenge byl udržován čistý a možná oddělený od každodenního života. Jediným vodítkem, které máme k tomu, jak byl Stonehenge používán, je způsob, jakým byly kameny uspořádány.

Kameny byly postaveny tak, aby odpovídaly západu slunce při letním a zimním **slunovratu**.

Stonehenge hrál s největší pravděpodobností důležitou

úlohu při určování nejdelších a nejkratších dnů v roce. Lidé se v těchto dobách nejspíše shromažďovali k **obřadům**, aby si připomínali, jak roční období míjí. Světlo znamenalo pro pravěké lidi, kteří spoléhali na slunce, život. Mohli tak pěstovat plodiny a vychovávat zdravá zvířata. To může být důvodem, proč byl Stonehenge vybudován tak pečlivě, aby odpovídal pohybu slunce.

Někteří archeologové si myslí, že byl Stonehenge místem léčení. Pověsti říkají, že voda, která tekla přes modré kameny, má schopnost léčit a tyto pověsti mohly mít počátek v pravěkých dobách. To je možná důvod, proč bylo vloženo tolik úsilí do přesunu modrých kamenů tak daleko od Preseli Hills ve Walesu. Další teorie říká, že se zde konaly slavnosti k uctění mrtvých předků pohřbených na Stonehenge.

Archeologické důkazy z nedalekých **Durrington Walls** naznačují, že lidé cestovali zdaleka, aby se zde shromažďovali. Muselo to být důležité **posvátné** místo, kde se pravěcí lidé shromažďovali. Proč byl ale přesně Stonehenge vybudován, zůstává stále tajemstvím.

Náčrtek zobrazuje shromažďování lidí k oslavě zimního slunovratu na Stonehenge, asi 2300 př. n. l.

V nejkratší den roku (zimní slunovrat) stojí slunce mezi dvěma kameny prostředního trilithonu.

SLOVNÍČEK POJMŮ

SLOŽITÉ POJMY A CO
ZNAMENAJÍ

Níže je seznam slov, se kterými se můžete při prozkoumávání Stonehenge setkat. Použijte tento slovníček, abyste zjistili, co znamenají.

Antler pick (krumpáč z paroží) – pravěký nástroj ke kopání, který se používal k uvolňování a přesouvání zeminy, často z paroží jelena lesního

Archeologové – lidé, kteří zkoumají minulost tak, že studují zbytky budov a objektů nalezené v zemi

Aubrey Holes (Aubreyho jámy) –

56 rovnoměrně rozložených jam, které leží v kruhu, přímo uvnitř valu na Stonehenge. Držely buď dřevěné sloupy, nebo malé kamenné sloupy a používaly se k pohřbívání zpopelněných lidských kostí.

Avenue – dlouhý rovný zemní val, tvořený dvěma paralelními příkopy a valem, který spojuje Stonehenge s řekou Avon

Avon (řeka) – vodní cesta propojená se Stonehenge skrze Avenue („Avon“ znamená řeka, takže řeka Avon je „řeka Řeka“)

Bluestones (modré kameny) – název používaný k popisu menších kamenů na Stonehenge, které pocházely z Preseli Hills ve Walesu, a jsou nazývané podle jejich modrošedé barvy

Causewayed enclosure (příkopové ohrazení)

– typ raně neolitického ohrazení s jedním, dvěma nebo více okruhy příkopu a břehu, které je přerušeno mnoha vchody (proto „causewayed“ – s mnoha průchody přes příkop)

Ceremony (obřad) – zvláštní příležitost, kdy se lidé obvykle shromažďují, aby slavili náboženskou událost nebo důležité období roku

Sekera z leštěného pazourku na Stonehenge. Leštěné sekery byly používány k vymýcení lesů, což byl základní úkol raně neolitického zemědělského společenství.
© Wiltshire Museum

Pozdně neolitická zvoncovitá nádoba pocházející z roku 2200 př. n. l.
© Wiltshire Museum

Chráníč zápěstí – část vybavení, která kryje vnitřní část paže lukostřelce k ochraně při vystřelování šípů

Cursus – typ dlouhého zemního ohrazení, postavený převážně kolem roku 3500 př. n. l. (předpokládá se, že sloužily procesím nebo vytvářely hranice krajiny)

Doba bronzová (2400 př. n. l.– Vykopávky – archeologické výkopy a záznamy

Doba kamenná (500000–2200 př. n. l.) – pravěké období složené ze starší doby kamenné (paleolit), střední doby kamenné (mezolit) a mladší doby kamenné (neolit), v době, než byl poprvé použit kov. Pojem „lithic“ znamená kámen.

Drážka a čep – kloubové a kulové spojení, které spojuje svislé kameny a překlady sarsenových trilithonů a kruhu

Durrington Walls – obrovský henge postavený kolem roku 2500 př. n. l., jen 3 km od Stonehenge. Vykopávky ukázaly, že v době, kdy byl Stonehenge postaven, byl hlavním sídlem (vesnicí) používaným pro obřady a oslavy.

Hammerstone – tvrdý balvan používaný k hrubému opracování kamenů odstraněním velkých úlomků

Henge – pravěké kruhové ohrazení, obvykle s valem a příkopem, někdy s kamennými nebo dřevěnými kruhy uvnitř

Keramika zvoncovitých pohárů – odlišný typ keramiky přinesený do Anglie v pozdně neolickém období lidmi zvoncovitých pohárů z pevninské Evropy

Křída – bílý měkký zemitý vápenec (uhličitan vápenatý), ze kterého se skládá většina půdy v krajině Stonehenge

Rekonstrukce osídlení Durrington Walls kolem roku 2500 př. n. l. provedená Peterem Lorimerem.

Kulatá mohyla –

typ pohřebiště v době bronzové, obvykle obklopená valem a/nebo příkopem

Long barrow (dlouhá mohyla) –

typ pohřební mohyly, která je vybudovaná na více zpopelněních, lemovaná po obou stranách příkopy

Neolit (4000–2400 př. n. l.) –

období „nové doby kamenné“, je obdobím, kdy byly postaveny první památky, a bylo zavedeno zemědělství, protože lidé pěstovali plodiny a chovali stáda zvířat ve větším rozsahu

Na Stonehenge se nachází sbírka hammerstones. © The Salisbury Museum

Památka – stavba postavená tak, aby označovala něco důležitého, někdy používaná pro obřady nebo umístěná nad hrobem na památku mrtvého

Posvátný – s nějakým zvláštním náboženským významem, často zasvěcený bohu nebo bohům

Pravěk – minulé období, o kterém nemáme písemné zprávy. Dělí se na tři časová období: dobu kamennou, bronzovou a železnou.

Překlad – kámen ležící vodorovně na dvou svislých. Na Stonehenge je pro trilithony použito pět překladů a v kruhu sarsen je jich použito 30.

Replika – přesná kopie něčeho

Sarseny – typ tvrdého světlého pískovce přepraveného z Marlborough Downs a použitého na Stonehenge k vytvoření kruhu sarsenů a trilithonů

Slunovrat – nejdelší (letní) a nejkratší (zimní) dny v roce

Station Stone – jeden ze čtyř sarsenových kamenů, umístěný v obdélníku kolem vnitřního okraje valu a příkopu. Pouze dva přetrvaly dodnes.

Trilithon – volně stojící stavba tvořená třemi kameny („tri“=tři, „lithon“=kámen)

Vykopávky – archeologické výkopy a záznamy

Zpopelnění – spálení těla pomocí ohně na malé kousky kostí

Nákres osob z doby bronzové, jak pohřbívají ženu asi 1900 př. n. l., který provedl Peter Lorimer.

PRAVĚK

asi 800000 PŘ. N. L.–43 N. L.

asi 4000 př. n. l.

Začátek neolitického období s příchodem prvních domácích zvířat a první keramiky do Británie.

asi 2400 př. n. l.

V Británii je poprvé použit nejstarší kov (měď a zlato).

2200 př. n. l.

V Británii je poprvé použit bronz.

4000 př. n. l.

3500 př. n. l.

V krajině Stonehenge jsou postaveny dvě památky cursus a několik dlouhých mohyl.

3000 př. n. l.

Je postavena první fáze – val a příkop. V ohrazení je vyhloubeno padesát šest velkých jam (dnes známých jako Aubreyovy jámy). Je možné, že držely dřevěné sloupky nebo malé svislé kameny.

2500 př. n. l.

Je hotova druhá fáze – kamenný kruh ze sarsenů a modrých kamenů.

2300–2200 př. n. l.

Modré kameny jsou nově uspořádány. Je postavena Avenue tak, aby spojovala Stonehenge s řekou Avon.

NEOLITICKÉ OBDOBÍ

asi 4000 PŘ. N. L.–asi 2200 PŘ. N. L.

2000 př. n. l.

2300–1700 př. n. l.

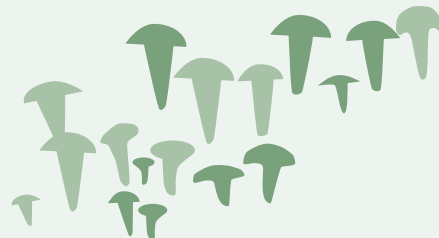
V krajině Stonehenge je postaveno více než 400 mohyl doby bronzové.

1800 př. n. l.

Poblíž Stonehenge byla vytvořena mohyla Bush Barrow pro člověka pohřbeného se zvláštními předměty ze zlata a bronzu.

1800–1500 př. n. l.

Na kameny Stonehenge byly pro ozdobu vyřezány dýky a sekery.

DOBA BRONZOVÁ

asi 2200 PŘ. N. L.–asi 800 PŘ. N. L.

PRAVĚK

asi 800000 PŘ. N. L.–43 N. L.

ŘÍMSKÁ BRITÁNIE

43–410 N. L.

asi 800 př. n. l.

Objevení železa mění život lidí. Nalezení a použití železa je snazší než u mědi a nástroje a zbraně ze železa jsou pevnější.

asi 800 př. n. l.–43 n. l.

Jsou stavěna velká hradiště pro nárokování půdy a ochranu lidských kmenů uvnitř nich.

43 n.l.

Římané přijíždějí dobyt Británii.

122–128 n.l.

Císař Hadrián staví zdi, aby chránily severní Británii okupovanou Římany před invazí kmenů Piktů.

410 n.l.

Římané opouštějí Británii.

800
př. n. l.

rok 1 n.l.

700 př. n. l.

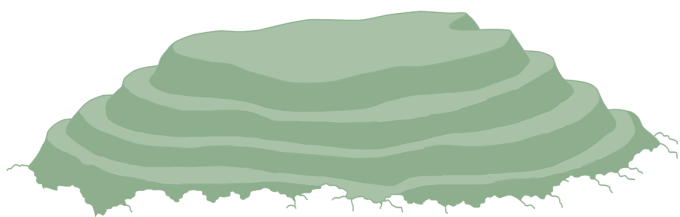
Bylo postaveno hradiště Vespasian's Camp u řeky Avon, kde lidé žili. Hradiště bylo vzdáleno méně než 3 km od Stonehenge.

43–410 n. l.

Některé modré kameny se rozpadají a jsou vykopány jámy mezi kameny s římskými předměty umístěnými v nich.

Na Stonehenge byly nalezeny římské mince, keramika a šperky.

Římané pravděpodobně používali Stonehenge jako místo k uctívání svých bohů.

DOBA ŽELEZNÁ

asi 800 PŘ. N. L.–43 N. L.

1.–5. STOLETÍ

RANĚ STŘEDOVĚKÁ ANGLIE

410–1066 N. L.

rok 410

Poté, co Římané opustili Británii, se začíná usazovat anglosaský lid.

450

Anglie je rozdělena na sedm království:

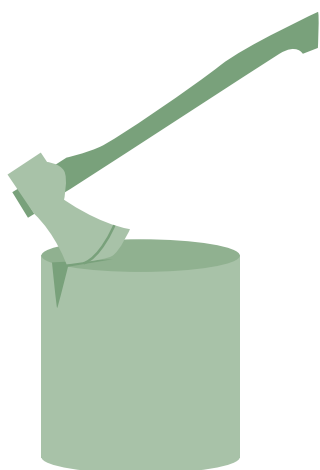
Northumbria, Mercia, Anglia, Wessex, Essex, Sussex a Kent.

rok 4

410-1066

Někteří historici si myslí, že to byli Anglosasové, kdo pojmenoval Stonehenge. V anglosaském jazyce „henge“ znamenalo „hanging“ (visí), takže Stonehenge znamenalo „hanging stones“ (visící kameny).

Země kolem Stonehenge se používala hlavně pro pasení ovcí.

rok 645

Na Stonehenge je pohřben muž s useknutou hlavou. Možná to byl popravený zločinec.

5.-11.STOLETÍ

STŘEDOVĚKÁ ANGLIE

1066–asi 1500

1066

Vilém dobyvatel vyhrává bitvu u Hastings a stává se Vilémem I. (r. 1066–87), prvním normanským králem Anglie.

1086

Je dokončena Domesday Book.

1215

Král Jan podepisuje listinu Magna charta.

1455–87

Války růží.

1000

1086

V Domesday Book je záznam o městě Amesbury.

1130

Je vytvořen první písemný popis Stonehenge.

1300–50. léta 14. století

Jsou vytvořena tři nejstarší známá zobrazení Stonehenge.

11.-15.STOLETÍ

ANGLIE ZA TUDOROVČŮ A STUARTOVČŮ

1485–1714

GEORGIÁNSKÁ ANGLIE

1714–1837

1509–47

Vláda Jindřicha VIII.

1558–1603

Vláda Alžběty I.

1642–51

Anglická občanská válka.

1660

Obnova monarchie.

1500

1700

1707

Zákony o Unii spojují království Anglie a Skotska a vytvářejí Velkou Británii.

1714–27

Vláda Jiřího 1.

1832

Reformní zákon poskytl právo volit více osobám.

20. léta 17. století

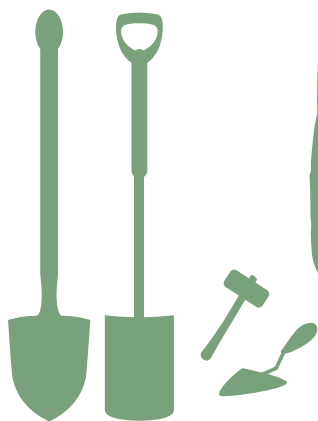
George Villiers, první vévoda z Buckinghamu, organizuje vykopávky a doufá, že najde zlato, ale nachází jen zvířecí kosti a spálené uhlí.

1633–1652

Architekt Inigo Jones studuje Stonehenge a věří, že byl postaven Římany.

1666

John Aubrey, archeolog rané doby, vytváří první přesný nákres Stonehenge. Také si všimne 56 jam (později nazvaných „Aubrey Holes“ – Aubreyho jámy).

16. A 17. STOLETÍ

1719–40

Archeolog William Stukeley provádí každé léto průzkum Stonehenge a věří, že ho postavili druidové. Stukeley je prvním člověkem, který použil starověký řecký výraz „trilithon“, což znamená „tři kameny“. Také objevuje, že kameny byly záměrně uspořádány podle pohybu slunce.

3. ledna 1797

Jeden z trilithonů se zhroutí.

18. STOLETÍ

1826

Je pořízena první fotografie na světě.

1837–1901

Vláda královny Viktorie.

1845

Příchod železnice.

1914–18

První světová válka.

1939–45

Druhá světová válka.

1800

1900

1853

William Russell Sedgfield pořizuje první fotografii Stonehenge.

1874–77

Egyptolog Sir William Matthew Flinders Petrie přichází se systémem číslování kamenů, které archeologové používají dodnes.

1880

Princ Leopold, nejmladší syn královny Viktorie, navštíví Stonehenge, aby si tam udělal piknik. Přicházejí další návštěvníci a začínají poškozovat místo tím, že tam zanechávají odpadky a vyrývají do kamenů jména.

1893

Archeolog generál Augustus Pitt Rivers píše o škodách, které turismus způsobil Stonehenge.

1915

Cecil Chubb kupuje Stonehenge v dražbě za 6 600 liber (700 000 liber v dnešní měně).

1917

Na západ od Stonehenge je postaveno letiště a stává se nejvýznamnější školou letecké navigace a bombardování.

1918

Cecil Chubb předává Stonehenge státu. To znamená, že patří lidu Británie.

1939–45

Stonehenge navštěvují vojáci, kteří trénují v místní oblasti, a důležité vojenské postavy, včetně Winstona Churchilla.

1986

Stonehenge je zapsán na Seznam světového dědictví.

19. STOLETÍ

20. STOLETÍ

NA STONEHENGE

Aktivity pro studenty na Stonehenge, které jim pomohou získat maximum z toho, co se dozvěděli.

PROHLÍDKA STONEHENGE

OBJEVTE TO NEJDŮLEŽITĚJŠÍ

Tento zdroj využijte při samostatně vedené prohlídce expozice, neolitických domů a kamenného kruhu. Na každé zastávce se shromážděte, přečtěte si informace a poté zjišťujte. Studenti mohou používat kontrolní přehled a mapu pro zaznačení toho, co už našli.

Nemůžete najít cestu?

Použijte letecké fotografie vzadu, aby vám pomohly.

1 3D MODEL Y

Model 1 (před 5 000 lety) zobrazuje nejranější památku „henge“ a model 2 (před 4 500 lety) představuje způsob, jakým byly zpočátku uspořádány sarsenové a modré kameny. Modré kameny byly později nově uspořádány, jak ukazuje model 3 (před 4 200 lety). A konečně model 4 zobrazuje, jak vypadá Stonehenge dnes.

KDE SE NACHÁZEJÍ? V expozici podél zdi.

NAŠLI JSTE JE?

JE ČAS TO ZJISTIT!

Dotýkejte se modelů a diskutujte o klíčových vývojových změnách, kterých jste si všimli. Začněte prvním a pokračujte dále.

VĚDĚLI JSTE TO?

Oltářní kámen, který můžete vidět na modelu 3, se nyní nachází pod obrovským kamenem, který na něj spadl, když se zhroutil blízký trilithon.

2 KOSTRY

Kostra stojící vzpřímeně ve vitríně je raně neolitický člověk, který žil v době, než byl Stonehenge postaven. Další kostra je muž ze starší doby bronzové. Leží schoulený ve spodní části vitríny tak, jak ho našli, když byl hrob odkryt.

KDE SE NACHÁZEJÍ? Ve skleněných vitrínách na konci místnosti

NAŠLI JSTE JE?

JE ČAS TO ZJISTIT!

Podívejte se pozorně na každou kostru a **zjistěte**: věk v době smrti, datum úmrtí a dvě další skutečnosti.

VĚDĚLI JSTE TO?

Technologie se v době bronzové vyvíjela. Lidé vyráběli více kovových předmětů, jako jsou ty, které jsou v sadě nástrojů z doby bronzové.

3 NÁSTROJE K OPRACOVÁNÍ KAMENE

Větší sarsenové kameny byly přepraveny z Marlborough Downs a menší modré kameny z jihozápadního Walesu. Spoje s drážkou a čepem byly vytesány do horní části stojících kamenů, takže vodorovné překlady (horizontální kameny) mohly „sedět“ na vrcholu, aniž by spadly. Byly opracovány pomocí hammerstone.

KDE SE NACHÁZEJÍ? Ve skleněné vitríně s názvem „How was Stonehenge built?“

JE ČAS TO ZJISTIT!

Diskutujte o tom, jak dlouho mohlo trvat opracování každého kamene pomocí hammerstone. Jaké dovednosti a schopnosti byste museli mít, aby se vám to povedlo?

VĚDĚLI JSTE TO?

Stonehenge je jediný kamenný kruh na světě, kde byly kameny cíleně opracovány.

NAŠLI JSTE JE?

4 NÁSTROJE KE KOPÁNÍ

Val a příkop byly první části Stonehenge, které byly postaveny. Mohly být vytvořeny z křídlové horniny, která byla vykopána a přesunuta pomocí některých předmětů, které vidíte ve vitríně.

KDE SE NACHÁZEJÍ? Ve skleněné vitríně s názvem „How was Stonehenge built?“

NAŠLI JSTE JE?

JE ČAS TO ZJISTIT!

Představte si, že kopete tvrdou křídlovou zeminu pouze pomocí těchto základních nástrojů. **Usud'te**, jak dlouho by to trvalo dnes a jaké nástroje byste použili.

VĚDĚLI JSTE TO?

Jelení paroží bylo používáno jako krumpáč nebo hrábě k uvolnění zeminy.

5 NEOLITICKÉ DOMY

Lidé, kteří postavili Stonehenge, pravděpodobně žili v takovýchto domech. Střecha a stěny byly vyrobeny z lískového dřeva a křídlové horniny a lidé spali na jednoduchých dřevěných ložích s pohodlnými zvířecími kůžemi.

KDE SE NACHÁZEJÍ? Venku, za budovou expozice

JE ČAS TO ZJISTIT!

Postavte se dovnitř neolitického domu a **představte si**, že se uprostřed na ohni vaří jídlo. Co si myslíte, že se stalo s kouřem z ohně? Proč?

VĚDĚLI JSTE TO?

Lidé, kteří postavili Stonehenge, jedli prasata, krávy, jeleny, sýr, ovoce, bobule, ořechy a obiloviny, které vařili na ohni uprostřed.

NAŠLI JSTE JE?

6 VAL A PŘÍKOP

Val a příkop byly původně bílé, protože je půda tvořena křídovou horninou. Přímou uvnitř valu, archeologové objevili kruh 56 jam nazývaných Aubreyovy jámy, které držely kameny nebo dřevěné sloupy.

KDE SE NACHÁZEJÍ? Okolo kamenného kruhu.

NAŠLI JSTE JE?

JE ČAS TO ZJISTIT!

Určete místo hlavního vchodu do ohrazení tak, že najdete Heel Stone (velký, neupravený sarsen).

VĚDĚLI JSTE TO?

Ve vchodu leží vodorovně Slaughter Stone (obětní kámen). Lidé viktoriánské Anglie si mylně mysleli, že byl používán k obětování. Ve skutečnosti stával svise.

7 SARSENOVÉ KAMENY

Sarsenový kruh tvořilo původně 30 svislých kamenů. V horní části každého svislého kamene byly vypracovány dva kulaté hrbolky, aby zapadly do otvorů v překladech umístěných nahoře. Uvnitř kamenného kruhu se nachází několik trilithonů tvořených třemi sarsenovými kameny.

KDE SE NACHÁZEJÍ? U kamenného kruhu.

JE ČAS TO ZJISTIT!

Podívejte se pozorně na vodorovné překlady na vrcholu vzpřímených kamenů. Jak si myslíte, že je tam stavitelé Stonehenge dostali?

VĚDĚLI JSTE TO?

Původně bylo uprostřed pět trilithonů uspořádaných do tvaru podkovy. Byly rozděleny podle velikosti s nejvyšším, Velkým Trilithonem v zadní části podkovy.

NAŠLI JSTE JE?

8 „WHY?“ PANEL

Existují tři základní teorie o tom, proč byl Stonehenge postaven: 1) Byl to obrovský kalendář, který byl používán k mapování každoročního pohybu slunce. 2) Bylo to posvátné pohřebiště, které se používalo k pohřbívání zpopelněných pozůstatků. 3) Bylo to místo pro léčení s použitím údajné síly modrých kamenů.

KDE SE NACHÁZÍ? Poblíž kamenného kruhu.

NAŠLI JSTE HO?

JE ČAS TO ZJISTIT!

S použitím důkazů, které jste dnes viděli, **se rozhodněte**, ke které ze tří teorií se nejvíce přikláníte. Ujistěte se, že můžete svou volbu vysvětlit.

VĚDĚLI JSTE TO?

V nejdelší den v roce (letní slunovrat) se tisíce lidí shromažďují, aby sledovali, jak Slunce vychází za Heel Stone (patním kamenem).

9 MODRÉ KAMENY

Uvnitř kruhu sarsenů je to, co zůstalo z kruhu modrých kamenů, který byl původně tvořen 60 přírodními modrými kameny. Blíže ke středu se nachází podkova z trilithonů a uvnitř ní podkova z modrých kamenů, která původně zahrnovala 19 sloupů, kde každý z nich byl pečlivě opracovaný.

KDE SE NACHÁZEJÍ? Jsou vidět z cesty.

JE ČAS TO ZJISTIT!

Všimněte si modrých kamenů – vidíte ty, které stále ještě stojí ve vnějším kruhu, a to, co zbylo z podkovy modrých kamenů směrem ke středu?

VĚDĚLI JSTE TO?

Typ modrých kamenů, které jsou použity v podkově, se nazývá „spotted dolerite“. Jsou to nejhezčí z modrých kamenů nalezené v Preseli Hills v jižním Walesu.

NAŠLI JSTE JE?

PROHLÍDKA STONEHENGE

OBJEVTE TO
NEJDŮLEŽITĚJŠÍ

Podívejte se, zda naleznete
všechny tyto věci.

Zaškrtněte každou, když ji najdete.

1 3D MODELY

2 KOSTRY

3 NÁSTROJE
K OPRACOVÁNÍ
KAMENE

4 NÁSTROJE
KE KOPÁNÍ

5 NEOLITICKÉ
DOMY

6 VAL A PŘÍKOP

7 SARSENOVÉ
KAMENY

8 „WHY?“ PANEL

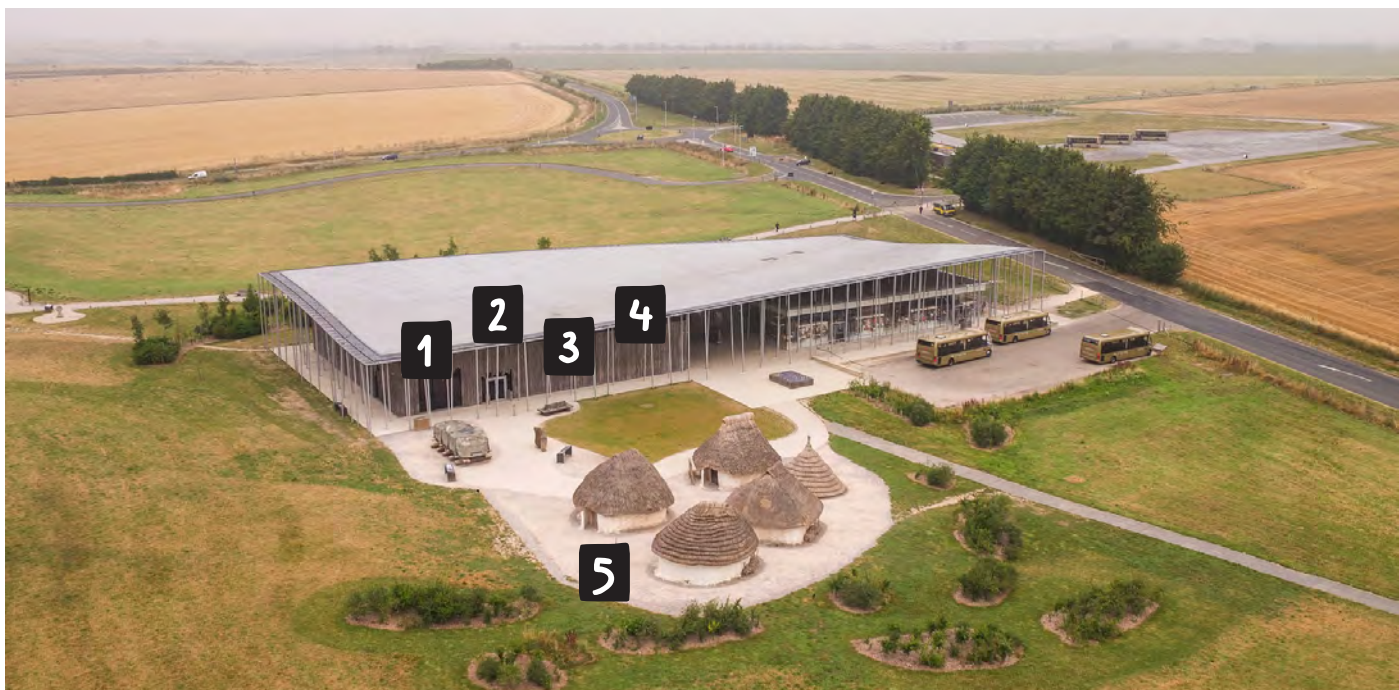

9 MODRÉ
KAMENY

MAPA PROHLÍDKY STONEHENGE

1 3D modely

2 Kostry

3 Nástroje
k opracování kamene

4 Nástroje ke kopání

5 Neolitické domy

6 Val a příkop

7 Sarsenové kameny

8 Panel „Why?“

9 Modré kameny

PO NÁVŠTĚVĚ

Aktivity a informace, které vám pomohou rozšířit to, co se studenti naučili, až se vrátíte zpět do třídy.

ZDROJE

NAHLÉDNUTÍ DO MINULOSTI

Naši odborníci vybrali tyto základní i dodatečné zdroje, aby vám pomohli dozvědět se něco o historii Stonehenge. Některý text jsme ponechali v angličtině, abychom vám pomohli při studiu jazyka.

Nákres Petera Lorimera, který zobrazuje nejranější památku hedge postavenou asi před 5000 lety, kdy lidé vykopali na Stonehenge široký kruhový val a příkop. Po dokončení příkopu lidé úmyslně ponechali zvířecí kosti a další předměty na jeho dně.

KRUMPÁČ Z PAROŽÍ (asi 3000 př. n. l.)

500 let předtím, než se sem dostaly kameny, vytvořili lidé pomocí krumpáčů z paroží, jako je tento, na Stonehenge zemní valy a příkop. Je otlučený a hroty jsou opotřebované, což ukazuje, jak byl používán při zaseknutí nebo zaklínění do křídové horniny, aby ji uvolnil. Když byly zemní práce dokončeny, byl krumpáč úmyslně ponechán na dně příkopu.

© The Salisbury Museum

LOPATKOVÉ KOSTI SKOTU

Velké ploché kosti, jako je tato, byly používány při přesouvání zeminy a používaly se jako pravěký rýč. Jedná se o lopatkovou kost skotu.

Tento objekt je zapůjčen od Wiltshire Museum. Chcete-li se dozvědět více o **poznacích ve Wiltshire Museum**, navštivte prosím: www.wiltshiremuseum.org.uk/learning

© Wiltshire Museum

FRAGMENTY ŽLÁBKOVANÉ NÁDOBY

V pozdním neolitickém období se v Británii rozšířilo použití keramiky žlábkovaných nádob. Žlábkované nádoby byly první keramikou v Británii, která měla plochou základnu, a nádoby se pravděpodobně používaly při hostinách. Byly zdobeny hlubokými žlábkovanými liniemi, ozdobnými pruhy a otisky.

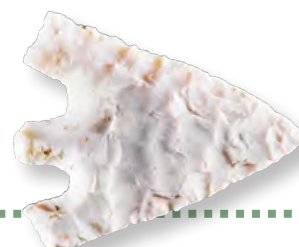
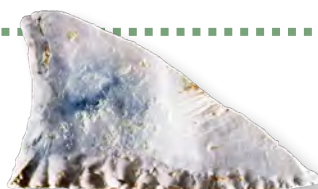
© The Salisbury Museum

NEOLITICKÉ ŠÍPOVÉ HROTY

Šípové hroty z pazourku používané v raně neolitickém období byly zpočátku zcela ploché opracované do tvaru listu. Později v neolitické období byly běžnější „šikmé“ šípové hroty, opracované tak, že vypadaly jako nesouměrný trojúhelník. Ke konci neolitického období se šípové hroty vyvinuly do složitějšího tvaru se „zářezy a správným úhlem“, který byl navržen tak, aby hrot nemohl být vytažen.

Tyto objekty jsou zapůjčeny od Salisbury Museum. Chcete-li se dozvědět více o **poznacích v Salisbury Museum**, navštivte prosím: www.salisburymuseum.org.uk/learning

© The Salisbury Museum

Nákres Petera Lorimera zobrazuje lidi shromažďující se asi před 4 300 lety na Stonehenge k zimnímu slunovratu. Kameny na Stonehenge odpovídají západu slunce při letním a zimním slunovratu. To naznačuje, že se lidé shromažďovali k obřadům v těchto dobách roku.

Nákres Stonehenge Avenue na King Barrow Ridge asi před 4 200 lety. Zobrazuje malou skupinu lidí, kteří jdou po Avenue, protože je možné, že byla používána jako cesta pro procesí mezi Stonehenge a řekou Avon; nicméně neexistuje přímý důkaz o tom, jak přesně byla Avenue používána.

‘The immediate future is probably as dangerous as all the past put together. Not only is that naturally true of every ancient monument of this character, but it must be borne in mind that Salisbury Plain and the Wiltshire Downs will soon cease to be the quiet, isolated places they have for centuries been. The War Office will send thousands of human beings to occupy ground which a few shepherds have held. Large numbers of visitors will be attracted from the outside. While no one will suppose that wanton harm would be done to a monument so striking and venerable as Stonehenge, unintentional harm might very easily be done. For instance, there has been in the past a great deal of thoughtless climbing on to the stones on the part of tourists. The owner of the ground cannot but feel anxious when he thinks of the influx of persons which must attend upon the developments of the War Office, and remembers the responsibility to future generations which his ownership involves’

Tento úryvek je z článku publikovaného v časopise **The Times** dne 9. dubna 1901 (str. 11). Po zhroucení kamene na Stonehenge na konci roku 1900 byla lidmi odpovědnými za péči o památku zdůrazněna potřeba omezit přístup veřejnosti. Tvrdili, že neomezený přístup veřejnosti Stonehenge poškozují. Tento článek vyjadřuje názor mnoha lidí, že příchod velkého počtu vojáků do blízkých táborů na Salisburskou pláň by situaci shromažďují ještě zhoršil. Zároveň to odhaluje některé měnící se postoje k zachování historických památek ve 20. století.

Vojáci kanadské expediční jednotky, 10. prapor, pochodovali kolem Stonehenge v zimě 1914–15. © Public Domain

